

Nr 28.

Utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder för motverkande av spridning av könssjukdomar å utländska fartyg i svenska hamnar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 47, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Huss* — efter redogörelse för fall, när kvinnor i svenska hamnstäder besökt fartyg av utländsk nationalitet och å fartygen förekommit otuktigt leverne — hemställt, »att riksdagen måtte besluta avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande för riksdagen av förslag till bestämmelser, vilka kunna vara ägnade att motverka eller förhindra företeelser av i denna motion omnämnd natur».

I motionen anföres bland annat:

Den senaste händelsen av detta slag inträffade i Malmö i september 1951 och väckte allmän förargelse, som även tog sig uttryck i artiklar och insändare i pressen. Det hörde därunder till regeln, att besättningen mottog besök ombord av kvinnor i alla åldrar, vilka ofta kvarstannade på fartyget under ett eller flera dygn. De besökande kvinnorna utgjordes huvudsakligen av sådana, som saknade bekanta ombord, och i regel torde det icke ha varit i förvärvssyfte, som besöken företogs, utan på grund av äventyrslystnad och attraktion till främmande och färgade folkslag. Fartyget fick därmed karaktären av en av kvinnor uppsökt bordell. De svenska myndigheterna synas stå tämligen maktlösa inför händelser av detta slag, när besöken ombord såsom i dessa fall ske med befälhavarens samtycke. Olägenheterna härav äro av två slag. Dels är det fråga om en företeelse, som icke minst på grund av den oblyga form, varunder den framträder, är ägnad att störa allmän ordning och verka stötande för den allmänna opinionen, dels kan risk uppkomma för spridning av veneriska sjukdomar.

För att komma till rätta med missförhållanden av detta slag synas olika vägar kunna beträdas. Möjligen kan man här tala om sedlighetsbrott och införa en för ändamålet avpassad, kompletterande bestämmelse i strafflagen. Även en tilläggsbestämmelse i ordningsstadgan för rikets städer torde kunna övervägas, även om en sådan bestämmelse icke skulle bli gällande för hela riket. Enklast och minst ingripande med hänsyn till internationell fartygslagstiftning vore det dock troligen att komplettera förutnämnda lag angående könssjukdomar med en bestämmelse, som gäve vederbörande polismyndighet rätt att efter framställning från sundhetsinspektören underkasta besökande å fartyg, där otukt uppenbarligen bedrivs och risk för spridning av könssjukdom föreligger, undersökning av läkare.

Beträffande de skäl i övrigt, som motionären anført, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från medicinalstyrelsen samt poliskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Härjämte har på utskottets begäran ytt-

randen över motionen avgivits av Sveriges redareförening och Svenska sjöfolksförbundet.

Åtgärder till skydd för ordning och sedlighet.

Strafflagen innehåller i 18 kap. stadganden om sedlighetsbrott. I förevarande sammanhang torde endast 13 § i kapitlet ha intresse. Detta lagrum straffbelägger — utom det fall att någon sprider ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som sårar tukt och sedlighet — det fall att någon genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer. Stadsgandets räckvidd är i första hand begränsad därav att gärningen skall såra tukt och sedlighet. Så torde icke alltid kunna sägas vara fallet med en inbjudan till otukt i och för sig. Den första förutsättningen för ingripande i straffrättslig ordning mot inbjudande till otukt i och för sig bör vara, att den sker under sådana omständigheter att den kan allmänt iakttagas. Sker den i ett helt slutet sällskap bör uppenbarligen straffrättslig reaktion icke kunna följa. Varje dylik inbjudan bör emellertid ej föranleda ingripande. Det som är avgörande torde vara att inbjudan sker på sätt som är ägnat att väcka anstöt. Så måste anses vara fallet så snart det av en persons uppträdande tydligt framgår, att han söker kontakt med annan i syfte att ernå könsumgänge. Utmärker hans uppträdande ej dylikt syfte, bör straffällande ej ifrågakomma.

I 11 kap. 10 och 11 §§ *strafflagen* stadgas straff för den, som på allmän plats uppträder berusad eller för oljud eller eljest offentligen betar sig på sätt, som är ägnat att väcka förargelse.

De viktigaste bestämmelserna om åtgärder mot lösdrivare äro intagna i *lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling*. Lösdrivarlagen har icke tvingande karaktär utan är en fullmaktslag, varigenom vederbörande organ bemyndigas att vidtaga i lagen angivna åtgärder mot vissa däri beskrivna persongrupper, vilka betecknas såsom lösdrivare. Enligt 1 § må såsom lösdrivare behandlas dels den som sysslolös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, såframt ej omständigheterna ådagalägga att han söker arbete, dels den som eljest utan att äga medel till sitt uppehälle underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning och sedlighet. Personer under 21 år falla icke under lösdrivarlagen.

De åtgärder, som kunna vidtagas enligt lösdrivarlagen, äro anhållande, häktning, varning och tvångsarbete.

Den som beträdes med lösdriveri må anhållas av polisman. Den anhållne skall ofördröjligen inställas till förhör, på landet inför landsfiskal och i stad inför stadsfiskal. Finnes vid förhöret att lösdriveri föreligger, kan den anhållne tilldelas varning. Varningen blir inte omedelbart definitiv utan skall

underställas länsstyrelsen. Finner länsstyrelsen varningen befogad, kungöres densamma för rikets polismyndigheter genom införande i tidningen Polisunderrättelser. Den som inom två år från kungörandet av offentlig varning ånyo beträdes med lösdriveri må efter hållet förhör häktas och sändas till länsstyrelsen i länet. På samma sätt förfares med den som inom två år efter frigivning från tvångsarbetsanstalt ånyo gör sig skyldig till lösdriveri. Den häktade underkastas förhör av länsstyrelsen som, därest lösdriveri anses föreligga, äger döma honom till viss tids tvångsarbete.

Av de reformförslag inom lösdrivarlagstiftningens område, som tid efter annan framlagts, har motionären fäst uppmärksamheten på den promemoria jämte lagutkast angående åtgärder mot vissa sedeslösa m. m. (Sthlm 1938), som 1937 års *kommitté för utredning angående den straffrättsliga behandlingen av lättjefulla förbrytare* m. m. framlagt. Enligt kommitténs alternativ III till lagutkast skulle lagen äga tillämpning å person över 21 år, som vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte genom otuktigt levnadssätt verkade störande för närboende eller andra eller på andra särskilt angivna sätt uppträdde anstötligt m. m. Lagutkastet förutsatte icke kriminalisering för ingripande. Kommunala vårdnämnder skulle efter rent sociala linjer besluta om hjälpåtgärder.

I detta sammanhang bör nämnas, att *hamnordningarna* för de större hamnstäderna innehålla föreskrifter av ordningsnatur. I Stockholm svarar hamnpolisen för den allmänna ordningen och säkerheten i hamnen och enligt hamnordningen för staden åligger det hamnkaptenen att med honom underställd personal biträda hamnpolisen vid utförande av dess uppgifter. Fartygsbefälhavare är skyldig ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som sålunda kunna lämnas.

Politibestämmelser av nu avsedd natur kunna även utfärdas med stöd av *ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868*.

Åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

År 1918 genomfördes i vårt land en lagstiftning med syfte att bekämpa könssjukdomarna dels genom sjukvårdande åtgärder och dels genom sanitära eller straffrättsliga tvångsåtgärder mot personer, som överföra könssjukdom å annan eller utsätta annan för fara att bli smittad därav. Bestämmelser om åtgärder av sanitär natur återfinnas i *lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar* — könssjuklagen — medan de straffrättsliga reglerna i huvudsak äro upptagna i 14 kap. 21 § strafflagen.

Enligt könssjuklagen är varje könssjuk skyldig att vända sig till läkare och att rätta sig efter föreskrift, som läkaren meddelar om sjukdomens behandling eller till förekommande av smittans spridning. Läkaren skall söka utröna vem som smittat den sjuke (smittkällan) och är skyldig att till vissa

tjänsteläkare, kallade sundhetsinspektörer, anmäla den som blivit angiven såsom smittkälla; mot denne kunna sedan olika sanitära åtgärder vidtagas. Den sjukes namn skall däremot icke anmälas för sundhetsinspektören annat än om han vansköter sin sjukdom och ej följer läkarens föreskrifter. En genomgående grundsats i lagen är nämligen att könssjuk, som vänder sig till läkare, icke därigenom skall behöva riskera att få sitt namn utlämnat. Om anmälan, som inkommer till sundhetsinspektören, ger anledning antaga, att gärning som omförmäles i 14 kap. 21 § strafflagen föröfvats, äger sundhetsinspektören, då särskilda skäl äro därtill, anmäla förhållandet till vederbörande åklagare. Om det finnes skälig anledning antaga, att koppleri eller visst utnyttjande av annans otuktiga levnadssätt förelegat, åligger det sundhetsinspektören att göra anmälan därom till åklagaren.

Underlåter någon att efterkomma sundhetsinspektörs anmaning att inställa sig för undersökning eller behandling, kan hälsovårdsmyndigheten förordna om läkarundersökning eller intagande å allmänt sjukhus. Föreligger synnerlig fara för smittans spridning kan sundhetsinspektören meddela sådant förordnande. För verkställande av förordnande, som nyss sagts, äro sundhetsinspektör och hälsovårdsmyndighet berättigade att av polismyndighet erhålla erforderlig handräckning.

Enligt 14 kap. 21 § strafflagen inträder ansvar, där någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att hänföra till könsumgänge, utsätter annan för fara att bli smittad. Om någon på annat sätt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, utsätter annan för fara att bli smittad, ådrager han sig också ansvar enligt paragrafen. Förhöjt straff må ådömas om sjukdomen blivit överförd. Brott mot 14 kap. 21 § strafflagen hör under allmänt åtal med undantag för det fall, att det föröfvats mot make, då gärningen får åtalas endast efter angivelse.

Könssjuklagen undergick en skärpning 1948, då riksdagen antog ett genom propositionen nr 40 framlagt förslag till ändringar i lagen i huvudsak syftande till att skapa ökade möjligheter att efterforska smittkälla och beivra brott mot 14 kap. 21 § strafflagen.

Till grund för det 1948 framlagda lagförslaget låg en från *medicinalstyrelsen* till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse den 28 december 1946. Häri upptogs, förutom de frågor, som föranledde lagändringen 1948, även spörsmål om läkarundersökning vid misstanke om könssjukdom hos personer, som anhållits för lösdriveri, och hos underåriga, som stå under barnavårdsnämndens tillsyn. Medicinalstyrelsen ansåg det vara av största vikt, att bestämmelser härom komme till stånd. I de fall, då undersökning av lösdrivare icke kunde genomföras utan tvångsåtgärder, borde för könssjukdomarnas effektiva bekämpande finnas möjlighet för polismyndighet att få vederbörande underkastad läkarundersökning. Medicinalstyrelsen framhöll vidare, att barnavårdsnämnd torde ha samma önskemål, då anledning föreläge att

antaga att under dess inseende stående ungdom vore behäftad med könssjukdom. Även här syntes böra föreskrivas speciellt förfaringsätt för ernående av läkarundersökning. För att anknyta dessa undersökningsåtgärder till föreskrifterna i könssjuklagen syntes det styrelsen lämpligt, att de förmedlades av sundhetsinspektör på samma sätt som vid fall av anmäld smittkälla.

Medicinalstyrelsen föreslog därför, att i lösdrivarlagen skulle intagas stadgande om skyldighet för polismyndighet att göra anmälan hos sundhetsinspektören i orten om fall, där vid förhör sådana omständigheter framkommo, att det med skäl kunde antagas, att den förhörde vore angripen av könssjukdom i smittsamt skede.

Beträffande barnavårdslagen förordade medicinalstyrelsen, att däri skulle intagas bestämmelse att i fall, där anledning förekom att antaga, att person i åldern under tjuguet år lede av könssjukdom i smittsamt skede utan att veterligen vara under läkarbehandling, barnavårdsnämnd skulle göra anmälan därom till sundhetsinspektören i orten.

I samband härmed föreslog styrelsen slutligen tillägg till könssjuklagen av innebörd, att då anmälan enligt lösdrivarlagen eller barnavårdslagen inkommit till sundhetsinspektören, denne skulle tillstålla den anmälda anmaning att låta undersöka sig av läkare samt förete intyg över undersökningen.

Medicinalstyrelsens förslag till ändring i lösdrivarlagen av innebörd att för lösdriveri anhållna, vilka kunde misstänkas lida av könssjukdom i smittsamt skede, skulle anmälas till vederbörande sundhetsinspektör, lämnades utan erinran av flertalet av de myndigheter som yttrade sig i ärendet. I en del *yttranden* framställdes dock vissa anmärkningar mot förslaget i denna del.

Kriminalpolisintendenten i Göteborg ansåg den föreslagna ändringen i lösdrivarlagen onödig. Med hänsyn till den vårdnadsplikt, som åvilade polisen i fråga om anhållna personer, torde det nämligen utan särskild föreskrift åligga polismyndigheten att inställa en anhållen, som misstänkes lida av könssjukdom, direkt på sjukhus för undersökning och eventuell vård. Däremot syntes det kunna ifrågasättas, om ej en allmän skyldighet borde stadgas för statliga och kommunala myndigheter att göra anmälan till sundhetsinspektören, därest det kommer till myndighetens kännedom att någon lider av könssjukdom utan att veterligen vara under läkarbehandling. Beträffande för lösdriveri anhållna personer borde övervägas föreskrift om läkarundersökning skulle ske även om man icke misstänkte könssjukdom i smittsamt skede.

Även *polismästaren i Malmö* förordade införandet av en allmän skyldighet för polis- och barnavårdsmyndighet att till sundhetsinspektören anmäla personer, som för ett sådant levnadssätt att våda därigenom uppstår för allmän sedlighet.

Den av medicinalstyrelsen föreslagna ändringen i barnavårds-

lagen — enligt vilken barnavårdsnämnd skulle till sundhetsinspektör anmäla person under 21 år, som kan antagas lida av könssjukdom i smittsamt skede utan att vederligen vara under läkarbehandling — föranledde en del kritik.

Överståthållarämbetet ansåg att tillägget till barnavårdslagen borde inskränkas till att gälla endast personer i åldern 18—21 år som befinnas föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilka särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för deras tillrättaförande.

Kriminalpolisintendenten i Stockholm påpekade att kriminalpolisen ibland finge omhändertagna personer under 21 år, som på grund av sedeslöst leverne eller annan orsak borde behandlas enligt barnavårdslagen. Om en sådan person misstänktes lida av könssjukdom och icke vore under läkarbehandling, kunde det vara en onödig omgång om endast barnavårdsnämnd ägde göra anmälan till sundhetsinspektören. I det föreslagna tillägget till barnavårdslagen borde därför jämte barnavårdsnämnd polismyndighet åläggas anmälningsskyldighet.

Såsom av det ovan anförda framgätt föranledde medicinalstyrelsens förslag om ändring i lösdrivarlagen och barnavårdslagen icke något lagförslag till 1948 års riksdag. I propositionen nr 40 berörde *föredragande departementschefen* styrelsens förslag i denna del och uttalade bland annat:

Beträffande den föreslagna ändringen i lösdrivarlagen ha åtskilliga synpunkter framförts i remissyttrandena. Då frågan om lösdrivarlagens upphävande för närvarande utredes inom inrikesdepartementet av en särskild utredningsman, är jag emellertid icke beredd att i förevarande sammanhang taga upp dessa synpunkter till diskussion. Jag kan därför ej tillstyrka, att någon ändring nu göres i lösdrivarlagen. Spörsmålet om den lämpligaste behandlingen av könssjuka lösdrivare torde få anstå till dess utredningen rörande lösdrivarlagen föreligger.

Vad angår förslaget om tillägg till barnavårdslagen, så innebär detta, att barnavårdsnämnden skall göra anmälan till sundhetsinspektören, om den finner anledning antaga, att person, som ej fyllt 21 år, lider av könssjukdom i smittsamt skede utan att vara under läkarbehandling. Förslaget har vid remissbehandlingen i allmänhet lämnats utan erinran. Jag är emellertid tveksam om dess lämplighet. Som skäl för förslaget har endast åberopats, att barnavårdsnämnden borde beredas möjlighet att få barn och ungdomar, som kunde misstänkas vara könssjuka, undersökta av läkare. Under vissa förhållanden synes emellertid nämnden redan nu ha denna möjlighet på grund av stadgandet i 18 § andra stycket barnavårdslagen. I detta stadgande förutsättes visserligen att vanart eller annat missförhållande föreligger. Men detta kommer väl i allmänhet att vara en förutsättning även för att nämnden skall få sådan kännedom om barnets situation, att nämnden skulle kunna ingripa enligt den föreslagna bestämmelsen. Det bör med andra ord endast sällan behöva inträffa, att nämnden har anledning antaga, att ett barn lider av könssjukdom, som ej är under behandling, utan att nämnden även enligt nuvarande regler har befogenhet att skicka barnet till undersökning. Något egentligt behov av det föreslagna tillägget synes alltså knappast föreligga. Att märka är vidare

att den av nämnden anlidade läkaren har skyldighet att i vanlig ordning göra anmälan till sundhetsinspektören, om barnet befinnes vara smittat av könsjukdom. Härvid får dock icke barnets namn uppgivas. Vore nämnden däremot skyldig att anmäla barnet för sundhetsinspektören, skulle denne omedelbart få kännedom om barnets namn. Detta kan under vissa förhållanden vara olämpligt särskilt om sundhetsinspektören, såsom tidigare föreslagits, får vidgad befogenhet att i sin tur göra anmälan till åklagare. Slutligen må framhållas att barnet ofta kan komma fortare under behandling om nämnden skickar barnet direkt till en lämplig, närboende läkare än om den skall göra anmälan till sundhetsinspektören.

De anförda synpunkterna leda för min del till slutsatsen, att den föreslagna ändringen i barnavårdslagen ej bör göras. Jag vill emellertid framhålla, att det givetvis är angeläget att en god kontakt upprätthålles mellan barnavårdsnämnden och läkaren på orten. I städer samt i många landskommuner är vederbörande tjänsteläkare självskrivnen ledamot i nämnden. Men även där så icke är fallet bör, då fall av könssjukdom hos barn och ungdom kommer till nämndens kännedom, samråd ske med denna läkare.

Ungdomsskydd.

Ungdomar under 21 år kunna omhändertagas enligt *lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd*. Enligt 22 § d) barnavårdslagen har barnavårdsnämnden nämligen att vidtaga åtgärder, som närmare angivas i lagen, beträffande person i åldern mellan 18 och 21 år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande.

I 23 § barnavårdslagen upptagas bestämmelser huvudsakligen om förebyggande åtgärder. I fråga om personer, som avses i 22 § d), stadgas i 23 § 1 mom. andra stycket, att barnavårdsnämnden skall tillhålla sådan person att föra ett ordentligt liv samt allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna inträda för honom. Där det prövas vara till gagn för hans tillrättaförande, åligger det nämnden därjämte att söka vara honom behjälplig med anskaffande av arbete eller vidtaga annan tjänlig åtgärd.

I 24 § 1 mom. barnavårdslagen upptagas bestämmelser om tvångsåtgärd. Om barnavårdsnämnd prövar de i 23 § anvisade åtgärderna vara gagnlösa eller om sådana åtgärder vidtagits utan att rättelse vunnits, bör nämnden omhändertaga den, varom fråga är, för beredande åt honom av en efter hans egenskaper och utveckling lämpad behandling, skyddsuppfostran.

Frågan om lämpliga samhällsåtgärder mot sexuell vanart hos ungdom har på senare tid tagits upp bland annat av *1948 års lösdriveriutredning* i dess betänkande med utredning och förslag om lösdriverlagens upphävande m. m. (SOU 1949: 4) och *ungdomsvårdskommittén* i dess slutbetänkande »Ungdomen möter samhället» (SOU 1951: 41). Här må även hänvisas till med. lic. T. S:son Freys undersökning om vanart bland flickor i Stockholm (Stadskollegiets utlåtanden och memorial 1946: 10).

Yttranden.

Medicinalstyrelsen hänvisar till styrelsens ovan berörda skrivelse den 28 december 1946 med förslag till ändringar i bl. a. könssjuklagen och förklarar sig dela motionärens uppfattning att det vore önskvärt, att de ansvariga myndigheterna hade möjlighet att vid förefallande behov kunna ingripa mera effektivt än nu. Skärpta författningsbestämmelser i de riktningar motionären antytt kunde dock väcka betänkligheter. Det torde bli svårt att så utforma de författningsbestämmelser och instruktioner i anledning av dessa, som skola tillämpas, att endast den illegitima trafiken drabbades av den skärpta tillsynen. Att som motionären föreslagit utnyttja hotet om läkarundersökning som ett medel att avskräcka vissa personer från besök å fartyg syntes styrelsen knappast förenligt med den grundåskådnig som uppstår *lex veneris*. En skärpt övervakning krävde även bättre tillgång till övervakningspersonal. Styrelsen framhöll vidare, att sjömännen lätt komme att uppfatta de föreslagna åtgärderna som diskriminerande. Enligt styrelsens uppfattning borde det icke vara omöjligt att i fråga om ungdom kunna genomföra en effektivare övervakning utan skärpta bestämmelser, om blott tillräcklig personal kunde ställas till förfogande. Mest effektivt vore säkerligen om hamnområdena kunde avspärras för obehöriga och befälhavarna å fartygen förmås att meddela förbud mot obehöriga besök ombord. Styrelsen ville slutligen framhålla att en förbättrad upplysning i samarbete med sjöfolksorganisationerna torde ge större möjlighet att motverka eller förhindra företeelser av i motionen omnämnd natur än anlita det av lagstiftningsvägen.

Poliskammaren i Stockholm har under åberopande av ett av kriminalpolisintendenten A. Zetterquist avgivet yttrande jämte bilagor meddelat, att kammaren icke anser det lämpligt att en lagstiftning på sätt i motionen föreslagits genomföres för motverkande av ifrågavarande företeelser. Polisintendenten anför i sitt yttrande bl. a. följande:

Såsom framgår av bifogade promemoria jämte därvid fogade handlingar inträffade i Stockholm under sommaren och hösten 1947 händelser av liknande slag som de i motionen omnämnda. Sedan emellertid kungl. utrikesdepartementet på framställning av polismyndigheten vänt sig till vederbörande konsulat med hemställan att befälhavarna på utländska fartyg måtte utfärda förbud för besättningsmännen att i Stockholm mottaga besök av kvinnor ombord, ha några liknande händelser icke inträffat, ehuru närmare fem år förflutit sedan dess. Det tyder alltså på att departementets ifrågavarande framställning haft avsedd effekt. Huruvida framställningen avsåg andra hamnar i landet än Stockholm är mig icke bekant. Det är möjligt att så icke är fallet, vilket kan förklara att sådana händelser inträffat i Malmö så sent som i september månad 1951.

Motionären har framfört tanken på en särskild lagstiftning som skulle taga sikte på att giva vederbörande polismyndighet rätt att efter framställning från sundhetsinspektören under vissa förhållanden underkasta besökande å fartyg undersökning av läkare. Med tanke på att en sådan lagstiftning endast skulle få lokal betydelse synes vissa svårigheter föreligga att beträda denna väg.

Poliskammaren i Göteborg har såsom eget yttrande åberopat vad som anförts i ett av kriminalpolisintendenten J. E. N. Westlin avgivet utlåtande jämte bilagor. I utlåtandet redogöres för företeelser liknande dem i motionen beskrivna samt för viss därav föranledd kontrollverksamhet från polisens sida. Kriminalpolisintendenten fortsätter:

Beträffande de ungdomliga besökarna torde man sålunda, enligt vad erfarenheten utvisar, kunna komma till rätta utan särskild lagstiftning under förutsättning att polispersonal finnes tillgänglig för övervakningsändamål.

Vidkommande åter de till myndig ålder komna kvinnorna torde särskilda lagbestämmelser bli erforderliga om man anser sig böra ingripa i dessa fall. Det måste emellertid erbjuda utomordentliga svårigheter att utforma lagbestämmelserna så att endast den illegitima trafiken drabbas därav. Att avgöra vilka som böra underkastas läkarbesiktning torde bli ett mycket känsligt kapitel. Att exempelvis stämpla en båt såsom »fartyg, där otukt uppenbarligen bedrives» torde i praktiken erbjuda avsevärda svårigheter.

Poliskammaren i Malmö anför bland annat:

Poliskammaren delar motionärens uppfattning om behovet av möjligheter för myndigheterna att effektivt kunna ingripa mot händelser av den natur, som förekom bland annat vid det i motionen berörda tillfället sistlidet år i Malmö. Vid övervägande av eventuella lagstiftningsåtgärder i detta syfte kan man emellertid enligt poliskammarens mening icke bortse från det förhållandet, att liknande företeelser kommit till synes även i andra sammanhang. Poliskammaren syftar därvid på de förläggningar med utländska arbetare, som för närvarande på sina håll finnas. Poliskammaren vill därjämte erinra om de mindre goda erfarenheter av samma slag, som under beredskapstiden och åren efter kriget gjorts i samband med vissa militärförläggningar och flyktingläger. En lagstiftning synes knappast böra inskränkas att avse endast förhållanden i samband med utländska fartygsbesök, även om dessa kunna sägas främst ha riktat uppmärksamheten på behovet av åtgärder.

Att kriminalisera de missförhållanden, som beröras i motionen, torde icke låta sig göra och kan heller knappast anses behöfligt. Över huvud synes en sammankoppling av de påtalade förhållandenas sedlighetssårande effekt med de från dem härledande vådorna ur hälsovårdssynpunkt knappast ändamålsenlig.

För att eliminera risken för missgrepp vid tillämpningen av en tvångsbestämmelse om läkarundersökning i de fall, motionären åsyftar, bör bestämmelsen så avfattas, att garantierna för rättssäkerheten framstå som fullgoda. Det måste åligga myndigheterna att visa sannolikheten för det berättigade i ingripandet, icke den, mot vilken dylik åtgärd planeras, att styrka det oberättigade i ingreppet.

Behovet av läkarundersökning bör enligt poliskammarens mening avgöras av sundhetsinspektör, till vilken polismyndighet har att i förekommande fall vända sig med anmälan om misstänkt fall.

Bestämmelsen synes poliskammaren böra avfattas så, att därunder faller den, som har eller har haft sådan förbindelse med medlem av fartygsbesättning eller person å förläggning, att man med kännedom om vederbörande och förhållandena i övrigt på sannolika skäl kan misstänka, att risk för spridande av smittsam könssjukdom föreligger.

Sveriges redareförening tillstyrker det i motionen framlagda förslaget och anför bl. a.

Föreningen har i anledning härav inhämtat vissa upplysningar från Danmark, varav framgår, att de danska lagbestämmelsernas åttlydande övertakas genom polismyndigheternas försorg. Åtminstone i Köpenhamn synas relativt effektiva åtgärder vara vidtagna för att förhindra sådana missförhållanden ombord å utländska fartyg, vilka påtalas av motionären i inledningen till motionen. Ingripande mot misstänkta personer ombord i de utländska fartygen sker emellertid i Danmark först efter det befälhavaren eller dennes ställföreträdare underrättats härom. I ett flertal fall har det inträffat, att vederbörande befälhavare själv hemställt om åtgärders vidtagande. Beträffande amerikanska fartyg framhåller man, att ifrågavarande fartygs danska agenter i regel underrätta vederbörande polismyndighet om att icke önskvärda personer befinna sig ombord i fartyget, varigenom ett ingripande kan ske.

Svenska sjöfolksförbundet avstyrker motionen och uttalar den uppfattningen, att de svenska myndigheterna redan i gällande lagstiftning böra ha stora möjligheter att ingripa i fall av liknande karaktär som här påtalats. Genom överläggningar med vederbörande befälhavare funnes möjlighet att få till stånd åtgärder, som omöjliggjorde en sådan otrevlig trafik, som i motionen beskrevs. De påtalade företeelserna torde höra till rena undantagsfallen. Införandet av en speciell lagstiftning beträffande kvinnors besök ombord å utländska fartyg vore att tillgripa större våld än nöden krävde. En lagstiftning av åsyftad karaktär komme att i princip även rikta sig mot svenska fartyg och svenskt sjöfolk. Förbundet anser sig i detta sammanhang ha anledning att erinra om att ett fartyg inte endast är en arbetsplats utan även ett hem för de inmönstrade sjömännen.

Utskottet.

De av motionären påtalade missförhållandena avse fall av lösaktighet i samband med att utländska fartyg under uppehåll i svenska hamnar i anmärkningsvärd omfattning besökts av kvinnor. Företeelser av detta slag ha uppmärksamrats i såväl Stockholm som Göteborg och Malmö. I syfte att komma till rätta med denna trafik har motionären framfört tanken att i könssjuklagen intaga en bestämmelse, som gäve vederbörande polismyndighet rätt att efter framställning från sundhetsinspektören underkasta besökande å fartyg, där otukt uppenbarligen bedrives och risk för spridning av könssjukdom föreligger, undersökning av läkare. I motionen har även ifrågasatts komplettering av strafflagens bestämmelser om sedlighetsbrott eller införande av ett tillägg i ordningsstadgan för rikets städer.

Det är uppenbarligen angeläget, att effektiva åtgärder vidtagas för att för framtiden förhindra sådan osedlighet, som förekommit i samband med främmande fartygsbesök. Den påtalade trafiken medför risk för spridning av könssjukdomar, och de besökande å fartygen ha ofta varit underåriga flickor. Såsom medicinalstyrelsen framhållit torde det dock väcka betänkligheter att, i syfte att stävja missförhållandena, i könssjuklagen införa särbestämmelser om tvångsundersökning av besökande å de fartyg, som här

kunna komma i fråga. Det kan ifrågasättas, huruvida en sådan lagstiftning verkligen skulle medföra, att de icke önskvärda besöken förhindrades. Visserligen skulle genom sådan tvångsåtgärd ytterligare en möjlighet givas att ingripa mot spridning av könssjukdom. För detta syfte torde dock den föreslagna lagstiftningen ha givits en alltför speciell räckvidd. Dess tillämpning skulle lätt kunna medföra en opåkallad kontroll av legitima besök å fartygen och uppfattas såsom en diskriminering av berört sjöfolk. Det förtjänar erinras, att beträffande ungdomar under 21 år möjlighet i många fall torde finnas jämlikt 18 § andra stycket barnavårdslagen att tvångsvis läkarundersöka den som anträffas i nu påtalade sammanhang och misstänkes vara behäftad med könssjukdom.

Den komplettering av strafflagen eller ordningsstadgan för rikets städer, som motionären ifrågasatt, torde icke heller erbjuda lämpliga utvägar. En sådan särslagstiftning skulle nämligen medföra samma olägenheter vid tillämpningen, som ovan berörts angående tilläggsbestämmelser i könssjuklagen.

Erfarenheter från polishåll ge belägg för att missförhållandena även med nu till buds bestående medel kunna effektivt motarbetas. När företeelser, likartade med de i motionen angivna, 1947 och 1948 förekommo i Stockholms hamn, gjordes — efter framställning från medicinalstyrelsen — genom utrikesdepartementet hänvändelse till vederbörande diplomatiska eller konsulära myndighet om bistånd till att förhindra att besättningsmän på anlöpande fartyg mottoge besök av kvinnor. Ifrågavarande myndighet i sin tur underrättade befälhavarna på fartygen om önskvärdheten av att förbud meddelades mot kvinnobesök. Under de fem år, som sedan dess förflutit, ha — enligt vad som upplyses i yttrandet från poliskammaren i Stockholm — företeelserna icke upprepats. I Göteborg gjorde poliskammaren i anledning av likartade förhållanden 1947 en motsvarande hänvändelse till konsulaten i staden. Poliskammaren har uppgivit, att under de sista åren några missförhållanden icke heller där förekommit. För såväl Stockholms som Göteborgs del torde skärpt vakttjänst och patrullering ha verksamt bidragit till att företeelserna upphört.

Med hänsyn till det nu anförda och då de företeelser, som motionären riktat uppmärksamheten på, såvitt förevarande utredning visar, få betraktas såsom enstaka, kan utskottet icke finna särskild lagstiftning på detta område påkallad. Enligt utskottets mening torde spørsmålet kunna övervägas i samband med lagstiftning om åtgärder mot även andra former av asocialt levnadssätt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 47, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Nils Elowsson*, Wahlund, Sunne, Wistrand, Uhlén, Nerman och Nils Theodor Larsson;

från andra kammaren: herrar Hellbacken, Hagård, Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Huss*, Jönsson i Lund, Wiklund i Stockholm och Svensson i Göteborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.